

شهر الکترونیک

• امیرحسین اسدیان
کارشناس فناوری اطلاعات

ایجاد شهر الکترونیک تأثیرات بسیاری را در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی برای شهر و شهروندان به دنبال خواهد داشت. در زمینه اقتصادی توسعه تجارت الکترونیکی، بانکداری الکترونیکی، گسترش استفاده از کارت‌های اعتباری، کاهش کاغذبازی، کاهش هزینه ارائه خدمات و ایجاد زمینه برای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و ارتباط تجاری شهر با کشورهای همسایه و سایر نقاط جهان بخشی از تأثیرات آن خواهد بود. خدمات روی خط (online) به شهروندان و مسافران در هر جا، هر وقت و به هر شخص، افزایش رضایت‌مندی شهروندان در دسترسی به خدمات دولتی و بخش خصوصی، امکان تشکیل گروه‌های اجتماعی فراوان روی خط، رأی‌گیری روی خط، امکان توزیع عادلانه امکانات به طور یکسان در میان شهروندان و ایجاد زمینه استفاده از نظرات شهروندان در مدیریت شهر از جمله اثرات اجتماعی اجرای این پروژه شهر الکترونیک خواهد بود. در زمینه‌های فرهنگی نیز اجرای شهر الکترونیک تأثیرات زیادی را به دنبال دارد که به‌طور مثال از شفاف‌سازی، اطلاع‌رسانی، آموزش مجازی شهروندان در موضوعات عمومی و اختصاصی در همه جا و در هر زمان دلخواه، امکان انتشار رسانه‌های دیجیتالی برای شهروندان، استفاده از کتابخانه‌های دیجیتالی برای شهروندان، انتشار اخبار و اطلاعات بهنگام و اثرات فراوان فرهنگی دیگر را می‌توان نام برد. در زمینه اجتماعی و سیاسی معرفی شهر در جهان و امکان بیشتر ارتباطات بین‌المللی، بالابردن وجهه سیاسی شهر و شهروندان، برخی تأثیرات ایجاد شهر الکترونیک است.

کتاب مذکور خلاصه‌ای از نتایج تحقیقاتی است که نویسنده در راستای شناخت شهر الکترونیک انجام داده است. وی سعی کرده است که کلیه ابعاد و مفاهیم مختلف شهر الکترونیک را در این کتاب مورد بررسی قرار دهد.
دکتر علی‌اکبر جلالی استاد دانشگاه علم و صنعت ایران است.



• جلالی، علی‌اکبر، شهر الکترونیک، تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ دوم، ۱۳۸۳، ۱۸۰ صفحه، وزیری، شومیز.

در عصر حاضر، اطلاعات و اطلاع‌رسانی، مهم‌ترین ابزار استراتژیک برای مدیریت و اداره صحیح همه واحدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی محسوب می‌گردد. به دلیل اهمیت اطلاعات در فرآیند تصمیم‌گیری، فناوری اطلاعات در جهان با سرعت چشم‌گیری در حال توسعه است و تمامی فعالیت‌های روزمره بشر را تحت تأثیر قرار داده است.
شهر الکترونیک که عنوان کتاب بررسی شده این مقاله است، به معنای دسترسی الکترونیکی شهروندان به خدمات شهرداری و سایر سازمان‌های شهری به‌صورت شبانه‌روزی و هفت روز هفته به شیوه‌ای با ثبات، قابل اطمینان، امن و محرمانه است. در این کتاب خواننده با مفاهیم، خدمات قابل عرضه و روش‌های طراحی و پیاده‌سازی شهر الکترونیک و چند نمونه از شهرهای الکترونیک جهان آشنا می‌شود.

بهبود کیفیت زندگی، صرفه‌جویی در زمان و هزینه و بهبود کیفیت خدمات دولتی از مزایای شهر الکترونیک است



وی صاحب نظرات بسیاری در حوزه فناوری اطلاعات می‌باشد. از ایده‌ها و پروژه‌های پیشنهادی وی طرح تأسیس دهکده الکترونیکی بوده که با هدف توسعه و کاربرد IT و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها انجام پذیرفته و در حال حاضر در دو یا سه نقطه مختلف کشور در مرحله بهره‌برداری قرار دارد. از دیگر مجموعه فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی دکتر جلالی می‌توان از سند راهبردی شهر الکترونیک مشهد (۱۳۸۲)، مرکز جامع خدمات کاربردی اینترنت (۱۳۸۱) و تأثیر فناوری اطلاعات در آموزش و زندگی مجازی (۱۳۸۰) نام برد.

فصل اول: شهر الکترونیک، جایی بهتر برای زندگی

در این فصل بعنوان نمونه چهره یک شهر الکترونیک ترسیم شده است که هدف مؤلف نمایش تصویر و شمای کلی از شهر الکترونیک بوده است. در شهر الکترونیک بسیاری از مشکلات شهرهای سنتی مانند آلودگی هوا، انتظار کشیدن‌های طولانی، ترافیک و غیره وجود ندارد. هر چند تا حال حاضر هیچ نمونه‌ای را نمی‌توان در دنیا سراغ داشت، اما غایت نهایی خیلی از شهرهای الکترونیکی رسیدن به چنین وضعیتی می‌باشد.

آنچه در نهایت پس از مطالعه فصل برای خواننده روشن می‌شود، این است که در شهر الکترونیک کارها را می‌توان بسیار ساده‌تر و با اطمینان بیشتر انجام داد و از آن جایی که در این قبیل شهرها اکثر کارهای روزمره از طریق رایانه و اینترنت انجام می‌شود، در وقت و هزینه به میزان چشم‌گیری صرفه‌جویی می‌گردد. برای مثال از کارهای بانکی و اداری گرفته تا بازدید از نمایشگاه‌ها و غیره را می‌توان از این طریق در منزل انجام داد. نکته مهم دیگر این که در شهر الکترونیکی، فروشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، نمایشگاه‌ها، دانشگاه‌ها و غیره همه از راه دور و در تمام اوقات شبانه‌روز در دسترس تمام مردم قرار دارد.

شهر الکترونیک محیطی مطلوب برای زندگی، تفریح و کار است. مردم در شهرهای الکترونیکی زمان بیشتری برای تفریح و استراحت خواهند یافت و رشد اقتصادی و بهره‌وری در این گونه شهرها بسیار بهتر از شهرهای سنتی فعلی خواهد بود. در شهرهای الکترونیکی مشاغل بسیاری بوجود می‌آید و حل مشکل بیکاری از طریق شهرهای الکترونیکی امری واضح است.

فصل دوم: مفاهیم شهر الکترونیک

این فصل کتاب به بررسی مبانی و مفاهیم اولیه و پایه شهر الکترونیک می‌پردازد. به گونه‌ای که از شهر الکترونیک به شهری تعبیر می‌کند که در آن، خدمات مورد نیاز شهروندان به صورت شبانه‌روزی و از طریق اینترنت قابل دسترسی باشد. از طرفی مفهوم شهروند الکترونیک نیز مطرح می‌شود که اشاره به فردی می‌کند که بایستی با فناوری اطلاعات آشنا باشد و توانایی استفاده از امکانات شهر الکترونیک را داشته باشد. از مزایای شهر الکترونیک می‌توان از بهبود کیفیت زندگی، صرفه‌جویی در زمان و هزینه و بهبود کیفیت خدمات دولتی نام برد. ضمن آنکه چالش‌های موجود نیز مورد بررسی قرار گرفته است.

شهر الکترونیک با توجه به مزایای بسیار زیادی که دارد، دارای مشکلات و چالش‌های خاص خود می‌باشد که می‌توان از ابتدای برپایی شهر الکترونیک با توجه جدی به آن‌ها از بروزشان جلوگیری نمود یا آن‌که از میزان تأثیر مخرب آن کاست. در ادامه نویسنده به این چالش‌ها از جمله محدودیت‌های نرم‌افزاری، سرمایه‌گذاری، چالش‌های فرهنگی و اجتماعی و غیره اشاره

محدودیت‌های نرم‌افزاری، سرمایه‌گذاری، چالش‌های فرهنگی و اجتماعی از جمله چالش‌هاست و راه برون‌رفت از آن ایجاد نظام مدیریتی کامل برای اعمال طرح‌های مدیریتی در فرآیند ایجاد شهر الکترونیک است



می‌کند و راه برون‌رفت از آن را ایجاد نظام مدیریتی کامل برای اعمال طرح‌های مدیریتی در فرآیند ایجاد شهر الکترونیک می‌داند.

فصل سوم: مدل شهر الکترونیک

یک مدل ساده و مفهومی، اما جامع برای تبیین اجزای شهر الکترونیک را می‌توان در این فصل جست‌وجو کرد. مدل ارائه شده دارای چهار قسمت به نام‌های زندگی الکترونیک، سازمان الکترونیک، دولت الکترونیک و زیرساختار الکترونیک است. زندگی الکترونیک سبک زندگی در خور و مناسب جامعه اطلاعاتی است. سازمان الکترونیک نیز به سازمانی اطلاق می‌گردد که با استفاده از فناوری اطلاعات، گردش کار و امور جاری خود را سامان می‌دهد. دولت الکترونیک هم به دولتی گفته می‌شود که مبین ارائه خدمات دولتی به شهروندان به صورت ۲۴ ساعته و ۷ روز هفته از طریق اینترنت باشد. در ضمن زیرساختار الکترونیک پیش‌نیاز لازم برای ایجاد و توسعه شهر الکترونیک قلمداد می‌گردد.

شهرهای مختلف جهان با توجه به اهداف استراتژیک، فرهنگ و باورهای حاکم و نیز ضوابط و مقررات قانونی به‌منظور تحقق و توسعه شهر الکترونیک از مدل‌های متفاوتی استفاده نموده‌اند که نمونه‌ای از آن‌ها در این فصل بررسی شده است. نکته قابل توجه در این رابطه آن است که علی‌رغم تنوع مدل‌های مطرح شده، تمامی آن‌ها دارای چارچوب و قالب مشابهی می‌باشند. به طوری که همه آن‌ها دارای چهار بنیان زندگی الکترونیک، سازمان الکترونیک، دولت الکترونیک و زیرساختار الکترونیک می‌باشند. عدم وجود هر یک از این موارد، توسعه شهر الکترونیک و عملکرد صحیح آن را به مخاطره خواهد انداخت. بر این مبنا مدل شهر الکترونیک باید به گونه‌ای باشد تا بتواند در یک جامعه اطلاعاتی دسترسی و عرضه اطلاعات دارای کیفیت عالی و قابل اعتماد را برای مقاصد آموزشی، فرهنگی و اقتصادی در گسترده‌ترین حد ممکن بوجود آورد.

دارد که برای نمونه دو شهر تورنتو و تایپه بعنوان دو شهر الکترونیک مطرح در جهان، مورد بررسی قرار گرفته است و در پایان مدل پیشنهادی برای ایجاد یک شهر الکترونیک در ایران نیز ارائه شده است.

از نظر مؤلف، مهم‌ترین و اساسی‌ترین مرحله در ایجاد شهر الکترونیک تهیه سند راهبردی برای آن است که می‌بایست در اولین قدم مورد توجه خاص قرار گیرد. در این سند، چشم‌اندازها، مأموریت‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های اولیه جهت برپایی شهر الکترونیکی تدوین می‌گردند. به عبارت دیگر پیش‌نیاز انجام تمامی اقداماتی که در مرحله اجرایی و پیاده‌سازی به آن نیاز است، تهیه سند راهبردی است.

فصل پنجم: خدمات شهرهای الکترونیک جهان

شهرهای الکترونیک جهان در حال حاضر خدمات مختلفی را به شهروندان عرضه می‌کنند که اولویت این خدمات با توجه به نیازهای شهروندان و شرایط خاص هر شهر معین می‌شود. به همین علت خدمات متنوع و مختلفی از شهرهای مزبور انتظار

فصل چهارم: چگونگی ایجاد شهر الکترونیک

مراحل ایجاد و توسعه شهر الکترونیک و سیر تحولی آن در این فصل به طور کامل مورد بحث و بررسی قرار گرفته است، برای ایجاد شهر الکترونیک، روش‌ها و رویکردهای متنوعی وجود

زندگی الکترونیک، سازمان الکترونیک، دولت الکترونیک و زیر ساختار الکترونیک چهار قسمت در مدل شهر الکترونیک است

برای او امکان ارزیابی فعالیت‌های انجام شده و انجام اقدامات اصلاحی و اتخاذ استراتژی‌های مناسب را در جهت مشکلات ایجاد شده فراهم می‌آورد. معیارهایی که در این فصل ارائه گردیده، عملکرد شهر الکترونیک را از نظر مدیریتی مورد ارزیابی قرار می‌دهند و خط‌مشی مدیریت را در تصمیم‌گیری‌های آتی مشخص می‌سازند.

فصل هفتم: شهر الکترونیک از منظر جهانی

سرآغاز این فصل تاریخچه شهرهای الکترونیک در ایران و جهان می‌باشد. طبق بررسی‌های صورت گرفته سالیان درازی از ظهور و پیدایش شهرهای الکترونیکی جهان نمی‌گذرد و تاریخچه ایجاد شهرهای الکترونیک به دوران ایجاد دولت الکترونیک در برخی از کشورهای جهان معطوف می‌شود. شهرهای الکترونیک بسیاری در جهان پای به عرصه ظهور نهاده‌اند که برترین آن‌ها به همراه برنامه‌های کلان توسعه خود در این فصل معرفی شده‌اند.

پیشرفت سریع شهرها در جهان و الکترونیکی شدن آن‌ها نشان می‌دهد که روزبه‌روز جهان در حال متحول شدن است. شهرهای الکترونیک بزرگی همچون برلین، بوستون و تورنتو در دهه اخیر پا به عرصه دنیای الکترونیک نهاده‌اند. این شهرها در راستای رسیدن به اهداف آرمانی خود برنامه‌های کلانی را پیاده‌سازی نموده‌اند که آن‌ها را در رسیدن هرچه سریع‌تر به خواست‌ها و اهدافشان یاری نموده است. مؤلف به هويت وجودی این شهرها و اهداف آنان اشاره می‌کند.

فصل هشتم: مطالعه موردی چند شهر الکترونیک

شهرهای الکترونیک بوستون، تاییه و ایندیانا پلیس در این فصل به صورت موردی بررسی شده‌اند. بوستون یکی از شهرهای بزرگ دنیاست که خدمات خود را در سطحی وسیع به شهروندان ارائه می‌نماید. تاییه یکی از شهرهای آسیایی است که با برنامه‌ای دقیق و منظم درصدد است به یکی از شهرهای الکترونیک بزرگ دنیا تبدیل شود. شهر ایندیانا پلیس نیز در به کار بستن ابتکارات خود در خدمت رسانی به شهروندان توانایی‌های زیادی دارد.

شهر تاییه بعنوان شهر آسیایی در آغاز راه توسعه شهر الکترونیک قرار دارد. مسؤولان شهر با ایجاد برنامه راهبردی،



می‌رود که در این فصل بیان شده است. جامعه اطلاعاتی مطرح شده در اجلاس جهانی ژنو در سال ۲۰۰۳ میلادی دورنمای آینده شهرهای الکترونیکی را روشن ساخته است. بنابراین علاوه بر مواردی از خدمات شهرهای الکترونیک جهان که در این فصل به آن‌ها اشاره شده، باید به مسائل فرهنگی خط و زبان هم توجه داشت تا بتوان از تمام پتانسیل‌های جهان در این‌گونه شهرها استفاده کرد.

فصل نهم: معیارهای سنجش شهر الکترونیک

شاخص‌های مهمی که شهرهای الکترونیک جهان برای سنجش عملکرد خود تعیین نموده‌اند، در این فصل معرفی می‌شود. با کمک این شاخص‌ها، پیشرفت و توسعه یک شهر الکترونیک را می‌توان ضمن بررسی، با یکدیگر نیز مقایسه نمود. اما نکته مهم که بایستی مدنظر قرار داد آن است که یک شهر الکترونیک باید در همه زمینه‌ها رشد و توسعه یابد تا کارایی لازم را از خود نشان دهد. مقایسه و سنجش عملکرد، یکی از ابزارهایی است که مدیریت را در تصمیم‌گیری‌ها، توانا ساخته و

واقعیت آینده شهرهای سنتی ما در گرو استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و در قالب شهر الکترونیک است



موج چهارم نیز تبدیل نمود.

شهر الکترونیک ثمره توسعه دنیای اطلاعات و موج سوم است. اولین بار «آلوی تافلر» نظریه موج سوم را مطرح نمود. او معتقد بود که بعد از عصر صنعتی در جهان عصر اطلاعاتی پدید خواهد آمد. در این عصر فعالیت‌های روزانه انسان متحول خواهد شد و دولت الکترونیک، آموزش الکترونیک و تجارت الکترونیک چهره زندگی افراد را متحول خواهد ساخت. تقریباً از دو دهه قبل موجی که تافلر از آن سخن می‌گفت عمومیت یافت و زندگی بشر را دست‌خوش تغییر نمود. اینترنت به سرعت در جهان گسترش یافت و دولت الکترونیک در کشورها پدید آمد و شهرها نیز به سمت الکترونیکی شدن پیش رفتند. اگر چه بیش از چند سال از آغاز این موج نمی‌گذرد، ولی بدون شک جامعه اطلاعاتی و موج سوم طی چند سال آینده جهان را تسخیر خواهند نمود.

واقعیت آینده شهرهای سنتی ما در گرو استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و در قالب شهر الکترونیک است. با مباحث جدیدی که تحت عنوان جامعه اطلاعاتی در جهان مطرح شده

فعالیت‌های شهر الکترونیک خود را سامان داده‌اند. شهر بوستون که از زیرساختار قوی‌تری در زمینه فناوری اطلاعات برخوردار است، توسعه خدمات شهری را سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده است و بوستون را بعنوان یک شهر الکترونیکی نمونه معرفی کرده است. شهر ایندیاناپولیس نیز شهری متوسط با زیرساختار مناسب است. این شهر نیز همانند بوستون دغدغه کمتری در مورد زیرساختار خود دارد و با ارائه خدمات الکترونیک توانسته است، رفاه و آسایش اجتماعی را برای شهروندان به ارمغان آورد.

نویسنده در پایان، مدل شهر الکترونیک تایپه را برای پیاده‌سازی در ایران پیشنهاد می‌کند.

فصل نهم: ایران و شهر الکترونیک

در این فصل ضمن معرفی فعالیت‌های صورت گرفته در داخل کشور در زمینه شهرهای الکترونیکی و اینترنتی، هم‌چنین دلایل نیاز ایران به این گونه شهرها بیان شده است.

مؤلف در این بخش معتقد است: زمینه‌های فرهنگی به‌منظور ایجاد شهر الکترونیک در کشور تا حد زیادی فراهم شده است. هم‌ایش جهانی شهرهای الکترونیکی و اینترنتی کیش و هم‌چنین تدوین سند راهبردی شهر الکترونیک مشهد می‌تواند بعنوان نقطه آغازین ایجاد، رشد و شکوفایی شهرهای الکترونیکی و اینترنتی در کشور قلمداد شود. وجود شهرهای الکترونیک در کشور، باعث رشد و رونق اقتصاد ایران گردیده و به موازات با الکترونیکی شدن روابط در شهرهای مزبور تا حد بسیار زیادی از هزینه‌های روزمره کاهش خواهد یافت.

فصل دهم: آینده شهرهای الکترونیک جهان

شهرهای الکترونیک به سرعت در حال رشد و توسعه می‌باشند. علت این امر نیز رشد و توسعه بسیار زیاد و سریع IT است. شهرهای الکترونیک برای توسعه آینده خود برنامه‌های متنوعی دارند که این فصل به بررسی آن‌ها پرداخته شده است. وضعیت شهرهای الکترونیک که با فرا رسیدن موج چهارم یا عصر مجازی کاملاً شکل متفاوتی خواهند یافت نیز بخش خاصی را در این فصل به خود اختصاص داده‌اند. در واقع چنانچه سرعت توسعه IT و ICT ادامه پیدا کند، می‌توان شهرهای الکترونیکی را به شهرهای مجازی و سه بعدی موردنظر عصر مجازی یا

باید با طرح مباحث فرهنگی و ایجاد شهرهای کوچک نمونه در این زمینه تلاش نماییم تا هر چه زودتر در جامعه اطلاعاتی مورد نظر جهان، جایگاه ویژه‌ای داشته باشیم و طبق روال سابق جز آخرین مسافران قطار توسعه ICT نباشیم

است و در اجلاس جهانی ژنو در سال ۲۰۰۳ میلادی اعلامیه اصول و طرح اجرایی آن تصویب شده است، بحث شهرهای الکترونیکی جدی‌تر خواهد شد. تجربیات محدود کشورمان در این زمینه نشان می‌دهد که هنوز عزم و اراده لازم در بین مسؤولان برای ایجاد شهرهای الکترونیکی وجود ندارد. از این رو باید با طرح مباحث فرهنگی و ایجاد شهرهای کوچک نمونه در این زمینه تلاش نماییم تا هر چه زودتر در جامعه اطلاعاتی مورد نظر جهان، جایگاه ویژه‌ای داشته باشیم و طبق روال سابق جز آخرین مسافران قطار توسعه ICT نباشیم.

کتاب شهر الکترونیک نوشته علی‌اکبر جلالی، استاد دانشگاه علم و صنعت ایران و صاحب‌نظر در امور فناوری اطلاعات سعی دارد فضا و کارکرد شهرهای الکترونیک را برای خواننده خود تصویر کند. این خواننده، اگر مخاطب عام باشد، با آرمان نویسنده همسو شده و چاره حل مشکلات در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران را در الکترونیکی شدن می‌داند. در این زمینه نکات ذیل قابل تأمل است:

● سؤالی که پیش می‌آید و کتاب هم در مقام جواب به آن بر نمی‌آید این‌که: صرف الکترونیکی شدن روال‌ها و فرآیندهای سازمان‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی راه‌حل مناسبی است؟ اصولاً تفاوت بین شهر الکترونیکی و الکترونیکی کردن بعضی خدمات شهری چیست؟

● نویسنده تنها به تصویر کلی از شهر الکترونیک بسنده کرده و راه‌حل او نیز برای پیاده‌سازی در شهرهای ایران در این کتاب ۱۸۰ صفحه‌ای به ۲۰ صفحه ختم می‌شود!

● در فصل مطالعه موردی شهرهای الکترونیک جهان، فقط به بررسی وب‌سایت‌های این شهرها بسنده شده و از نظر زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی، فنی، اقتصادی و سیاسی شهرها با هم مقایسه نشده است.

● بجا بود اگر تیم مطالعاتی و همکار دکتر جلالی گزارشی از وضعیت دیجیتالی ایران از حیث زیرساخت‌ها، آموزش نیروی انسانی، سواد دیجیتالی و غیره بعنوان فصل یازدهم به کتاب می‌افزودند و سپس بعد از آن این وضعیت را با شهرهایی که در برپایی شهرهای الکترونیک موفق بوده‌اند، مقایسه می‌کردند و سپس تحت عنوان فصلی مجزا به بیان راهکارها برای شهرهای ایران می‌پرداختند.

● به‌نظر می‌آید کتاب، گردآوری مقاله‌ها و گزارش‌هایی

باشد که امروزه به مدد اینترنت در اختیار همگان قرار دارد و جای تعجب از این‌که این اثر با حمایت مالی دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی منتشر شده است. شورایی که وظیفه آن «سیاست‌گذاری در امر اطلاع‌رسانی و هدایت شبکه‌ها و مراکز اطلاعاتی و هماهنگی فعالیت آن‌ها و تدوین برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت در زمینه تحقیقات بنیادی، توسعه‌ای و کاربردی اطلاع‌رسانی» است و برنامه تکفا محصول سیاست‌گذاری‌های این شورا است که بعنوان مکمل برنامه سوم توسعه در حوزه فناوری اطلاعات شناخته می‌شود.

● در فصل ایران و شهر الکترونیک، نویسنده به معرفی دو طرح شهر الکترونیکی کیش و مشهد پرداخته و باز هم دورنما ترسیم شده است. در حالی که انتظار می‌رفت بر پایه تجربیات مؤلف، دلایل به سرانجام نرسیدن پروژه کیش و حرکت آرام پروژه مشهد بیان می‌شد و چالش‌های برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی پروژه‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و مشکلاتی که در حوزه مطالعات (دانشگاه) و اجرا (مدیریت اجرایی) وجود دارد، مورد کنکاش قرار می‌گرفت.

● کتاب شهر الکترونیک که در سال ۱۳۸۲ چاپ اول آن به بازار نشر آمده است، نسخه خلاصه شده‌ای از سند راهبردی شهر الکترونیکی مشهد است که در اردیبهشت ۱۳۸۲ همراه با ۲۳ ضمیمه به شهرداری مشهد تحویل شد و معلوم نیست در انتشار این مجموعه از شهرداری مشهد اجازه گرفته شده است یا خیر؟

از لحاظ شکلی نیز می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

● استفاده از حاشیه کتاب برای بیان خلاصه مطالب ذکر شده در صفحه یا بیان نکات مهم، بجا و مفید است.

● هم‌چنین در فصل‌هایی که به تعریف بعضی مفاهیم نیاز بوده است این کار در درون فضاهایی با رنگ متفاوت و به صورت متمایز آورده شده است که این ایده نیز بسیار کاربردی و کمک‌کننده به مخاطب است.

● در صفحه‌آرایی کتاب از تصویر نیز کمک گرفته شده که غیر از این‌که آیا ضرورتی برای این کار بوده است یا خیر؟ تصاویر انتخاب شده نیز، ناهمگون و بی‌ارتباط هستند و از کیفیت بصری پایینی برخوردارند.